

KMETOVALEC.

Ilustrovan gospodarski list.

Uradno glasilo

c. kr. kmetijske družbe za vojvodino kranjsko.

Ureja Gustav Pirc, družbeni ravnatelj.

»Kmetovalec« izhaja 15. in zadnji dan v mesecu ter stane 4 K, za gg. učitelje in ljudske knjižnice pa le 2 K na leto. — Udje c. kr. kmetijske družbe kranjske dobivajo list brezplačno.

Inserati (oznanila) se zaračunajo po nastopni ceni: Inserat na vsi strani 60 K, na $\frac{1}{2}$ strani 40 K, na $\frac{1}{4}$ strani 20 K, na $\frac{1}{8}$ strani 10 K in na $\frac{1}{16}$ strani 6 K. Pri večjih naročilih rabat. Družabnikom 20 % popusta.

Vsa pisma, naročila in reklamacije je pošiljati c. kr. kmetijski družbi v Ljubljani, Turjaški trg šte. 3.

Ponatisi iz »Kmetovalca« so dovoljeni le tedaj, če se navede vir.

Št. 19. V Ljubljani, 15. oktobra 1911. Letnik XXVIII.

Obseg: Rape na konjskih nogah. — Ne zamudite jeseni gnojiti travnike, zlasti s Tomesovo žlindro. — Veselje do živine. — O bistvu alkoholnega vrenja (kipenja) in o rabi čistih drož pri pridelovanju vina. — Vprašanja in odgovori. — Kmetijske novice — Družbene vesti. — Uradne vesti c. kr. kmetijske družbe kranjske. — Tržne cene. — Inserati.

Rape na konjskih nogah.

Rape imenujemo vnetje kože v zvezi z izcejanjem sokrvice zadaj na nogi pod bicljem. Ta bolezen napada največ le navadne, t. j. nežlahtne konje, n. pr. pincgavce, dočim se pri žlahtnih konjih redkokdaj pojavi.

Vzroki rapam so nesnaga in nečistost, dolgotrajna hoja po blatnih cestah ob vlažnem in mrzlem vremenu ter dolgotrajna hoja v snegu, kadar se tali.

Znaki bolezní so naslednji: koža pod bicljem se nagubaniči, postane vroča in boleča, če se nanjo pritiska. Hoja na rapah obolelega konja je okorna in prizadeva živali bolečine. Čez nekaj dni postane vneta koža razasta, kakor kaže pod. 60., in iz raz se prične izcejati lepljiva tekočina, ki se posuši in dela kraste, oziroma skorjo, ki pokriva vso vneto kožo. Če je vnetje zelo močno in raze globoko v kožo segajo, potem dobe tako bolni konji včasih celo groznico.

Če se rape pravočasno in prav zdravijo, potem bolezen navadno ni nevarna. Če so pa razmere neugodne, če se rape ne zdravijo pravočasno in prav, ali če na rapah bolni konji še vedno morajo hoditi ob mrzlem vremenu po blatnih cestah, potem se lahko vnamejo tudi drugi deli noge pod kožo in se lahko pripete hude bolezní notranjih delov, kakor razjedanje kosti, ki končno

lahko privede do popolnega okostenenja nadkopitnega člena, kakor kaže podoba 61.

Prav v pričetku holecni je treba bolno nogo kopati v vodi, kjer se raztopi svinčenega sladkorja in žganega galuna. Na 4 do 5 litrov gorke vode se vzame 200 gramov svinčenega sladkorja in 100 gramov galuna. Ta množina raztopine zadostuje za več kopelji in z dolivanjem vroče vode se za vsakokratno porabo naredi dovolj gorka. V lehkih slučajih zadostuje, če se bolna noga 3- do 4krat

skoplje v taki vodi. Če navzlic takemu kopanju ostanejo še mesta, ki izcejajo omenjeno tekočino, potem jih je treba poštupati z zmesjo iz 1 grama jodoforma in 5 gramov tanina. Tenke kraste naj se v miru puste in naj se ne odpraskajo. Debelejše kraste se morajo toliko časa mazati z zmesjo iz 1 grama jodoforma in 10 gramov vazeline, da odpadejo. Pred rabo zdravil se mora previdno in skrbno porezati vsa dlaka na vnetih mestih.

Na rapah bolni konji morajo imeti v hlevu popolnoma suhe staje, zato je treba skrbeti, da gnojnica sproti odteka in da je vedno dobro nastlano s suho slamo. Varovati se je treba vsake nastelje, ki more razpokline v koži nasmetiti, kakor na pr. žaganje. Če na rapah bolan konj le neznatno šepa, se sme rabiti za delo na suhih cestah ob dobrem in ne premrzlem vremenu. Če so pa rape hude, potem je bolje pustiti

Podoba 60.

Podoba 61.

konja v hlevu, dokler se ne prične celjenje. Seveda se je vselej najbolje takoj obrniti do živinozdravnika; hude in zastarane rape naj se pa sploh le živinozdravniku prepuste v zdravljenje.

Ne zamudite jeseni gnojiti travnike, zlasti s Tomasovo žlindro!

Letos je zraslo na naših travnikih mnogo sena, toda zaradi suše malo otave. Da je spomladi zraslo veliko krme moramo zahvaliti takratno gorko vreme, ki je pomagalo razkrajati organske snovi, ki so glavni vir najvažnejše hranilne snovi, dušika.

Z obilno košnjo smo pa vzeli iz tal veliko hranilnih snovi in prihodnje leto se moremo le tedaj nadejati obilnega in dobrega pridelka na travnikih, in sicer tudi ob neugodnem vremenu, če s pridelkom iz tal vzete hranilne snovi prav vse nadomestimo s pravim gnojenjem.

S hlevskim gnojem travnike gnojiti seveda ni neuspešno, toda silno potratno, kajti le majhen del hlevskega gnoja, potresenega po travnikih, pride res v prid, in najmanj $\frac{3}{4}$ njegove gnojilne moči se proč vržejo. Hlevski gnoj bodi za njive, kamor naj pride že na gnojišču dobro predelan, in naj se takoj podorje.

Gnojnica naj pa pride čez zimo in zlasti konci zime vsa na travnike, ki bo dala rastlinam takoj užitnega dušika in se bodo potem travniki spomladi dobro obrasli, čeprav bo mrzlo vreme.

Gnojnica sicer nima v sebi veliko hranilnih snovi, a tiste, ki jih ima, so raztopljene in jih rastline lahko hitro užijejo, zato je učinek gnojnice velik, čeprav ne dolgotrajen.

Gnojnica pa gnoji predvsem s svojim dušikom in deloma s kalijem; manjka ji pa silno važne fosforove kisline, ki je tudi v našem hlevskem gnoju ni dovolj. Brez zadostne fosforove kisline ne dajo travniki nikdar zadostnega pridelka in nikdar dovolj redilnega sena, ki dela živino rastno in njene izdelke (meso, mleko) zadostne. **Le tam, kjer je dovolj fosforove kisline, zrastejo tečne detelje, dobre trave in druga žlahtna zelišča.**

Našemu hlevskemu gnoju manjka vsled dosedanjega gospodarstva v obilni meri fosforove kisline, in v naši zemlji že od narave ni veliko te važne hranilne snovi, zato se nikdar ne nadejajmo dobrega in obilnega pridelka na travnikih, če jih tako ne gnojimo, da pride vanje dovolj te važne hranilne snovi. Umen gospodar **mora torej svoje travnike gnojiti s fosfatnimi gnojili.**

Vpraša se, ktero fosfatno umetno gnojilo kaže rabiti.

Izbirati imamo večinoma le med Tomasovo žlindro in med superfosfatom.

Superfosfat res izborno učinkuje, zlasti hitro, a ne dolgo časa, na travniku morda le dobri dve leti in poleg tega se umno sme rabiti le spomladi, ko je tako drugega dela dovolj.

Preskušeno najboljše fosfatno gnojilo za travnike, in sicer tudi iz raznih gospodarskih ozirov, ostane za naše razmere še vedno Tomasova žlindra.

Poznamo travnike, ki so bili pred mnogimi leti, celo pred 15 leti pognojeni s Tomasovo žlindro in s kajnitom, in še danes ni učinek izbrisan!

Le mrva, ki zraste na apnenih tleh, je sposobna za rejo lepe in rastne živine; žal, da naši kmetovalci še veliko premalo poznajo važnost apna za gnojilo in sredstvo zaboljšanje živine. Tomasova žlindra ima poleg fosforove kisline do 60% apna v sebi, ki je v taki obliki, da ga rastline lahko užijejo. To je neprecenljiva vrednost Tomasove žlindre, ki se vsled omalovaževanja apna od strani naših gospodarjev veliko premalo upošteva. Kaj neprevidno ravna jo tisti, ki se na to dejstvo ne ozirajo in silijo k porabi superfosfata, ki tudi iz drugih ozirov na travnikih nikakor ne more nadomeščati Tomasove žlindre.

Kmetovalci, če hočete prav ravnati in svoje travnike umno gnojiti, tedaj rabite zanje kot fosfatno gnojilo predvsem Tomasovo žlindro.

Gnojite svoje travnike sedaj jeseni, precej, ko je mogoče, in skozi vso zimo do konca mesca februarja s Tomasovo žlindro. Ona nudi rastlinam skozi dolgo dobo let potrebno fosforovo kislino, nikdar premalo in nikdar preveč, kajti preveč tudi ni prav, ker je potratno.

Samo od fosforove kisline pa seveda rastline tudi ne žive; kdor bo rabil samo fosfatno gnojilo, bo kmalu doživel razočaranje, in če mu travnik potem opeša, naj ne pripisuje krivde gnojenju s Tomasovo žlindro, ampak samemu sebi.

Nikdar naj se Tomasova žlindra ne rabi sama, ampak vedno v zvezi z gnojili, ki dajejo zemlji tudi kalija in dušika, ki sta istotako potrebni hranilni snovi.

Gnojite torej, kmetovalci, jeseni svoje travnike s Tomasovo žlindro in s kalijevo soljo ter jim dajajte potrebnega dušika z gnojnico. Kjer pa iz ktereakoli vzroka ni mogoče gnojiti z gnojnico, tamkaj naj se spomladi rabi za travnike izborno dušičnato gnojilo amonijev sulfat. Kdor bo tako ravnal, se sme zanašati na naše besede, da bo prideloval veliko najboljšega sena, ki bo živina pri njem izborno uspevala.

Na oral se vzame najmanj 300 kg Tomasove žlindre in 100 kg kalijeve soli in poleg tega je treba gnojiti tudi z gnojnico, ali se pa spomladi potrosi 100 kg amonijevega sulfata. Tomasova žlindra in kalijeva sol učinkujeta 3, 4 leta in tudi dlje, dočim dušikovo gnojilo le eno leto.

Kdor gnoji samo s Tomasovo žlindro ali sploh samo s fosfati svoje travnike, ta doživi prej ali slej razočaranje, travnik mu bo opešal, zato naj se umen gospodar drži edino pravega navodila:

Pognoji jeseni ali pozimi svoje travnike s Tomasovo žlindro in s kalijevo soljo, navozi vsako leto nanje gnojnice, in če te nimaš, pa jih vsako leto gnoji spomladi z amonijevim sulfatom.

Kdor se bo držal tega navodila, bo veliko pridelal tudi v suši in v mrzlem spomladanskem vremenu, kajti rastline bodo imele na razpolaganje vseh potrebnih hranilnih snovi: fosforove kisline, kalija, apna in dušika; kalijeva sol bo delala zemljo vlažno in gnojnica ali amonijev sulfat bosta dajala spomladi potrebnega dušika tudi takrat, kadar je vreme premrzlo, da bi v zemlji organske snovi gnile, ki morajo rastline zalagati z najvažnejšo hranilno snovjo, t. j. z dušikom, a le tedaj če razpadajo, kar je pa mogoče le ob gorkem vremenu.

Veseljje do živine.

Posebno živo se spominjam besed, ki jih je izrekel znan, še zdaj živeč profesor živinoreje na koncu svojega predavanja: „A za živinorejo je treba srca, veselja in ljubezni.“ Že tedaj sem si mislil, da te beseda niso izustene kar tako tjavendan, ampak bodo imele globokajši pomen. Danes pa lahko rečem z mirno vestjo, da vsebujejo te besede zrno vse živinoreje in veliko skrivnost uspeha nekterih živinorejcev in neuspeha drugih.

Veseljje do živine napravlja delo za živino lahko, in vsakdo ve, kako čisto drugače gre vsako delo izpod rok, če se opravlja z veseljem. V naprednih živinorejskih krajih, kakor n. pr. v Švici, se smatrajo opravila v hlevu za tako častna, da jih opravljajo, če le mogoče, udje rodbine, dočim se poslom rajše odkáže delo na polju.

Posebno zanimiv pojav lahko opazujemo na Holandskem, ki je že odnekad na glasu kot izvrstna pokrajina za govejo živino, zlasti za mlečno živino; povsod se vidi blagostanje: kmečke hiše so čedne, za kmeta v naših pokrajinah naravnost sijajno opremljene, ljudje na glasu kot povprečno jako izobraženi. Ali ni to mogoče vpliv živinoreje na človeški napredek? Domača hči se tam popolnoma nič ne sramuje opravila v hlevih. Vstane od klavirja, vzame golido in gre mlest. A kako je pa pri nas? Ne rečemo preveč, da pač največkrat primanjkuje pravega zmisla, ker primanjkuje pravega veselja! — Gospodarjevo oko živino redi, pravi pregovor. Saj vemo, kako malo zanesljivih hlapcev je dandanes, ki bi dolgo ostali pri hiši. Če pa ostane dolgo, tudi nima zanimanja za živino. Čisto drugače je pri gospodarju, ki pozna živino od rojstva, pozna njene prednike. Kjer gospodar sam in njegovi opravljajo hlev, se bo tudi skrbelo, da postane hlev prijeten prostor. Gledal bo na to, kako bi se dalo popraviti in zboljšati, da se bodo dela laže in prijetneje opravljala — a s to skrbjo se že nehote spoji ona druga, kar je živalim tako dobrodejno: živali dobijo primerne staje, da ne zastaja gnojnica — skibi se za boljše zračenje. In to je hlev, kjer se dobro počuti živina, dobro počuti tudi človek.

Živinorejec, ki je z veseljem živinorejec, živali pridno opazuje. Vidi, kaj temu koristi, kaj drugemu škodi, ko navaden opazovalec še ničesar ne pozna. Na ta način spoznava potrebo bolj in bolj in je pač popolnoma v njegovo korist, da jim skuša ugoditi. Saj gotovo poznate hleve, kjer živina lahko žre, kolikor hoče. Toda če se vprašamo, ali je ta goveja živina lepša kakor v drugih hlevih, kjer se krmi samo dvakrat, moramo reči: ne! A zakaj pa ne? Ker se je treba ozirati na naravno potrebo prežvekovanja. Žival mora imeti zadosti časa na razpolago, da krmo dobro premelje in prekuha. Ali si že videl kdaj živino ves dan na paši? No in kdaj se je pasla? Ali ne zjutraj in zvečer? Živalim je torej potreben neki red — saj se še človek navoli, če je že samo en dan na kolinah. Red v krmljenju dela čudeže. Poglejte vojaškega konja! Kako bister, krepak in pogumen je; če pa mislite, da je v vednem izobilju, se motite — marveč to napravi red.

Živinorejec, ki je iz srca živinorejec, spozna kmalu potrebo naravne vzgoje. Svoj čas, ko so bile živali še divje, so bile popolnoma proste; šle so za krmo in vodo, kadar in kamor so hotele in imele na razpolago čist zrak. A kaj je napravil človek iz njih? Ker je gospodar sveta, si jih je podredil, da mu dajejo razne koristi. Skušal je te koristi pomnožiti z boljšim krmljenjem in

oskrbo. Pa vprašam vas, ali je to boljša oskrba, če so živali privezane vse svoje življenje na verigi, ko le redkokrat vidijo zlato solnčece? Torej mladino na prosto; vsaka mladina zahteva tega! Ali ne vidite, kako se pod vplivom blagodejnega solnca krepijo mišice, kako se utrjujejo sklepi? Poglejmo kmečkega fanta, kakšen hrust je v primeri z mestnim gospodkom iste starosti! Če se vprašamo, kdo uživa boljšo hrano, nas odgovor ne zadovolji popolnoma, ampak reči moramo, bivanje in gibanje v prosti naravi ima gotovo velikanski vpliv.

Ali je veselje do živine prirojeno, ali se da pozneje pridobiti? Čudno vprašanje in težavno! Trdi se, da je prirojeno. Spominjam se mladosti, kako je bilo. Če smo šli na obisk k sorodnikom, kako težko smo pričakovali povabila v hlev: zdaj pa gremo „hejo“ gledat. Če se to veselje s primernim poukom blagodejno poglobi — požlahtni, tako nastanejo iz tega ljudje, ki bi jim bilo življenje brez živinoreje življenje brez veselja. V vinorodnih krajih je navadno živinoreja na slabšem stališču. Zakaj? Ker vinograd zahteva svojih pravic, zahteva skrb — zahteva tudi ljubezni. — Ali v današnjih, za živinorejo tako ugodnih časih je važno tudi vprašanje: ali se da veselje do živine pozneje pridobiti? Nekteri trdijo, da težko. Nekaj resnice je gotovo na tem. Toda, če se kdo začne natančneje baviti z živinorejo in vidi, kako hvaležne so živali za vsako malenkost, kako se dobrikajo okoli svojega dobrotnika, kako ga z veseljem pozdravljajo in skačejo okoli njega, ali mu to ne zbudi veselja do „ljube živinice“. Mislim: trdo srce mora biti, ki tega ne zmore.

V današnjih časih, ko se toliko piše in govori o povzdigi živinoreje, mislim, da je dobro tudi o tem enkrat ziniti. Prepričan sem, da se naša živina povprečno lahko še jako zboljša, samo ne sme manjkati prave podlage.

Zidanšek v „Gosp. Glasniku.“

O bistvu alkoholnega vrenja (kipenja) in o rabi čistih drož pri pridelovanju vina.

Spisal ravnatelj kmetijsko-kemijskega preskušališča za Kranjsko ing. chem. J. Turk.

(Dalje.)

Kljub vsem zaprekam pa, ki se stavijo v praksi nasproti življenjskemu delovanju drož, je njih razmnožitev v moštu izredno velika. Kako velika more biti razmnožitev drož v pravih razmerah, nam pojasnjujejo navedbe Wortmannove, ki je izračunal, da more od ene same prvotne kvasne stanice nastati pri 24° C v 24 urah 4096 stanic, če se klitje stanice izvrši vsaki dve uri, kar odgovarja resnici. To pa je, kar nam pojasnjuje izvir milijonov kvasnih stanic v litru kipečega mošta. Ravno iz tega si pa tudi razlagamo, kako in od kod prihaja, da morejo neskončno majhne drože izvesti tako mogočne izpremembe v moštu. Svojo neznatnost drože namreč nadomeščajo s svojim silno velikim številom.

Glede dolgotrajnosti življenja drož je omeniti, da zavisi od kakovosti drožnih vrst samih. Nekatere drože vzdrže v tem oziru jako mnogo, druge pa prav malo. Vendar so pa tudi razmere, ki drože v njih žive, merodajne in je v tem oziru odločilna zlasti stopnja vlage. Če se kvasne stanice posušijo, tedaj usahnejo in prav kmalu poginejo. Trpežne oblike drož se pa ohranijo v tleh leta in leta, ne da bi izgubile

življenjsko sposobnost, ki jo v tem slučaju pridobe s stvarjanjem trosov. Če so pa razmere z ozirom na vlago in hrano količkej ugodne, potem se večina kvasnih vrst vzdrži desetletja pri življenju, četudi se pod takimi pogoji kaj rade izprevržejo.

Za tvorbo svojih teles in za razvoj svojih življenjskih opravil potrebujejo drože celo vrsto hranin (hranilnih snovi). Vse te hranine zajemajo drože pri pridelovanju vina iz mošta, ki jih vsebuje skoraj vedno v zadostni množini.

Poleg vode hodi za hranjenje drož sladkor v prvi vrsti v poštev. V grozdju in torej tudi v moštu je sladkor v obliki grozdnega in pa sadnega sladkorja, in sicer znaša njegova povprečna množina v moštu 15 do 20%. — Poleg grozdnega in sadnega sladkorja morejo vinske drože pokipeti tudi trsni, oziroma pesni sladkor. To svojo lastnost imajo drože od neke dušičnate snovi, ki ji pravimo invertin in ki more pretvarjati trsni (pesni) v kipelni invertin sladkor. Invertin je zakvasec (ferment), ki nastaja v kvasnih stanicah; njegove lastnosti se krijejo z onimi zakvasca maltaze, ki pretvarja sladni v grozdni sladkor in ga stem usposablja za kipenje. Tudi laktaza je zakvasec, ki izpreminja mlečni sladkor tako, da postane sposoben za kipenje. Redke so pa one vinske kvasne glivice, ki vsebujejo laktazo, in jih je zaradi tega tudi prav malo, ki bi mogle pokipeti mlečni sladkor. — Od sladkorja potrošijo drože kvečjemu 5% za svoje hranjenje. Vse ostali sladkor, kar ga je v moštu, služi pri vrenju za tvorbo alkohola in ogljikove kisline.

Izredne važnosti za hranjenje drož so dušik vsebujoče snovi mošta, in od teh so še posebnega pomena beljakovine. Beljakovine, kar jih ne potrošijo drože pri svojem hranjenju, postanejo sčasoma netopljive ali pa se spojijo s čreslovino v netopljive spojine in se potem izločijo in vsedejo na dno ter tako mnogo pripomorejo, da se vino učisti. Posledica tega pa je, da je v vinu čedalje manj dušičnatih snovi, in to more zopet imeti za posledico, da se nanovo vpeljana kipenje ali prekipenje vina, če bi se moralo zvršiti, popolnoma ponesreči, ker drožam primanjkuje za hranjenje potrebni dušik in se jim stem vzame sposobnost za razmnoževanje in kipenje.

Velike važnosti za hranjenje drož so tudi rudninske (mineralne) snovi mošta. K tem je prištevati raznovrstne spojine organskih in neorganskih kislin z alkalijami, z alkaličnimi zemljami in pa s kovinami. Od teh prevladujejo v moštu vinsko- in fosforovokisli kali in pa žveplenokisli magnezij in zavzemajo obenem najvažnejše mesto pri hranjenju drož. Drože potrebujejo za svoj živež primeroma prav malo rudninskih snovi. V moštu je njih množina različna in znaša v povprečno 4‰.

Proste kisline, čreslovina in pa vonjave ali dišečine, ki so vselej v moštu, ne pomenijo dosti pri hranjenju drož; pač pa je od njih v veliki meri odvisen značaj pokipelega mošta, oziroma vina. Vendar pa je gotova množina prostih kislin in čreslovine za pravilno pokipenje mošta in poznejše zorenje vina potrebna, ker so nedogotovljeni kipelni proizvodi, če jim primanjkuje prostih kislin in čreslovine, prav primerno zarezaljšče raznovrstnih vinskih škodljivcev, in to še zlasti tedaj, če je v vinu še kaj sladkorja.

Glavna stvar pri hranjenju drož je pa voda. To se da posneti že iz dejstva, da sveže drože vsebujejo čez 80% vode. Voda pa ne služi samo za ustrojstvo kvasnih

stanic, ampak z njo, oziroma v njeni raztopini zajemajo drože vse ostale hranine za svoj živež. Iz tega si lahko razlagamo, zakaj ne morejo kipeti prezgoščene sladke tekočine in prezgoščeni sladki sokovi, četudi v izobilju vsebujejo vse ostale kvasne hranine. Takim tekočinam in sokom primanjkuje namreč vode, in zato se ne sme iti pri napravi mošta — in to velja še zlasti za mošt iz izbranega grozdja — preko gotove gostote, ker sicer mošt nepopolno pokipi in so potem tudi vinski proizvodi nedogotovljeni in v mnogih ozirih pomanjkljivi ter prav vsled tega podvrženi raznim boleznim.

Prav tako, kakor vsi ostali živi organizmi, diha jo tudi drože in potrebujejo za dihanje zrak, oziroma kisika iz njega. Za razvitje svojih življenjskih sil potrebujejo namreč tudi drože moči, ki jo zajemajo iz gorkote, ki nastaja, ko vsled dihanja drož zgorevajo ogljik vsebujoče snovi v ogljikovo kislino in vodo. Za dihanje, oziroma za zgorevanje in dobavo gorkote potrebni kisik zajemajo drože iz zraka, ki ga je spočetka v moštu v obilni meri. Ko se pa potroši zračni kisik v moštu, potem se drože omejijo na pretvorbo sladkorja v alkohol in ogljikovo kislino, pri čemer nastaja tudi gorkota, ki jo drože porabijo za razvoj svojih življenjskih procesov.

Po navedbah Wortmannovih sestojata suha tvarina drož iz 97,5% organskih snovi in iz 2,5% pepela (rudninskih snovi). Iz tega se vidi, da je kvasna stanica, če se prezre voda, zgrajena poglavitno iz organskih snovi. Drože ne vsebujejo listne zelenine (klorofila) in se zaradi tega ne morejo hraniti izključno z neorganskimi snovmi, ker to lastnost imajo le zelene rastline in se zavolj tega hranijo samo z rudninskimi snovmi. Zato pa morajo drože dobivati za svoj živež organsko hrano, in to zajemajo vinske drože iz mošta, ki je itak organskega izvira.

Da morejo drože v polni meri razviti svojo življenjsko silo in svoje delovanje, morajo biti primerno rejene, ker le dobro rejene drože morejo zvršiti pravilno kipenje. Napačno pa je, če se pri zvrševanju vinskega pridelovanja vidi edina naloga drož v raztvorbi sladkorja v alkohol in ogljikovo kislino. Prav tako je pa tudi nezmislno, če se misli, da drože morejo poljubne množine sladkorja pokipeti in izpremeniti v alkohol. Iz čisto praktičnih ozirih je potrebno, da se osvobodimo teh iz nepoznanja stvarnega položaja izvirajočih napačnih nazorov o nalogi in učinskih drož, ker se sicer lahko napravijo velike napake pri pridelovanju vina. Poslednje je mogoče zlasti tedaj, če se hočeta z zasladitvijo popraviti mošt iz slabih letnikov ali pa vino z nanovo vpeljanim kipenjem ali prevretjem. V obeh slučajih more biti predaledkosežno oslajenje naravnost pogubonosno za vinski pridelek. To pa zaradi tega, ker presladek mošt in presladko vino iz že navedenih vzrokov pomanjkljivo pokipita in sta potem podvržena raznim vinskim boleznim. In da se ne napravijo v tem oziru še večje napake, se je zahvaliti okoliščini, da vsebuje pravilno sestavljen mošt vedno dovolj vseh kvasnih hranin in torej tudi sladkorja.

Da more mošt vzkipeti, morajo biti drože vsekako v njem. Če bi teh v moštu ne bilo, kar pa se more zgoditi le tedaj, če so bile v njem s primernim segrevanjem (pasterizacijo) zamorjene, potem se morajo drože moštu dodati, ker bi sicer ne kipele. V sveže iztisnjem naravnem moštu so pa drože vselej navzoče, ker jih je v izobilju že na zorečem grozdju, kamor so bile zanesene po vetru ali pa po žuželkah (osah). Z grozdom pridejo drože v mošt, in zaradi tega nepasterizovan oziroma nesterilizovan naravni mošt samodsebe vzkipi

Če so torej drože v moštu ali pa so mu bile po pasterizaciji dodane, tedaj se začno hraniti in s pomočjo klitja razmnoževati. Sporedno s temi živlenskimi pojavi drož se vrši razkroj sladkorja v alkohol in ogljikovo kislino, in ta poslednji pojav imenujemo alkoholno vrenje ali kipenje. Spočetka je pri vretju udeleženih prav malo kvasnih stanic in se zaradi tega v vretju uprav malo ali pa nič ne čuti. Šele potem, ko so se drože primerno razmnožile, postaja njih kipelno delovanje vedno bolj očitno in se končno javlja po jako živahni plinotvorbi (tvorbi ogljikove kisline) in pa po valovanju (gibanju) mošta, ki nastane vsled nje. Mošt se vsled nastalih številnih kvasnih stanic skali in se obenem občutno segreje. Množina sladkorja v moštu polagoma pojema in v isti meri nastaja alkohol v njem. Spočetka vzdržujejo vrenje klitne drože, dokler se ni alkohol tako pomnožil, da drože ne morejo več kliti in se razmnoževati. Alkohol, ki ga tvorijo drože, da se morejo s pomočjo njegove strupenosti ohraniti v boju za obstanek, vpliva namreč strupeno tudi na drože, in zaradi tega od gotovega časa naprej, ko se je alkohol preveč pomnožil, ne morejo več kliti. Stem pa z alkoholnim vrenjem še ni prikraju, ker drože kipijo tudi po končanem klitju krepko naprej. Učinek kipelnih drož pa postaja vedno slabši, dokler se sladkor ne potroši in kipenje samo prekine, ali pa dotlej, ko se alkohol tako pomnoži, da postane nadaljno kipenje drož naravnost nemogoče. Kipelne drože se odebele in padejo po končanem glavnem (burnem) vrenju kot gošča na dno, vsled česar se kipelni proizvod ali vino očisti in ga je treba potem še šolati, da postane popolnoma godno. Vino se nato pretoči v drug sod in se potem drože, ki so še v njem, polagoma umirijo ali ustanove in gladujejo, če jim gre hrana h kraju, ter končno poginejo, ko so potrošile vso hrano. Če je sladkor pri naknadnem ali tihem vrenju popolnoma pošel, potem se drože lotijo tudi kislin, ki so v vinu, in jih deloma použijejo. Od tod prihaja, da pojemajo kisline v vinu, ko zori.

V tvorbi alkohola se kaže glavni učinek drož, ker zavisi značaj vina prav tako, kakor vseh ostalih alkoholov, predvsem in poglavitno od alkohola. Tvorba alkohola se vrši v kvasni stanici. Kljub temu dejstvu se pa ne smeta alkohol in ogljikova kislina prištevati med preosnovine živih kvasnih stanic, ker se tvorita, kakor je Buchner l. 1897. dognal, vsled vpliva nekega v stanici drož nahajajočega se zakvasca, takozvane cimeze (Zymase), na sladkor. Sladkor se namreč s pomočjo tega zakvasca razkroja kratkomalo v alkohol in v ogljikovo kislino. Vse ostale učinke drož, kakor tvorbo glicerina, jantarove kisline, vonjav (diščin) itd., je smatrati za stranske učinke drož, četudi vplivajo, zlasti glicerin in vonjave, v veliki meri na značaj vina in mnogo pripomorejo k njegovi okusnosti. V nasprotju s tvorbo alkohola in ogljikove kisline je smatrati proizvode, ki jih stvarjajo drože pri svojem stranskem učinkovanju, kot prave preosnovine. To se da posneti iz okoliščine, da more cimaza, ki se dobiva iz svežih drož izžetega soka, pretvarjati sladkor v alkohol in v ogljikovo kislino, da pa ne more stvarjati glicerina, jantarove kisline in vinskih vonjav.

Čiste drože in njih poraba pri pridelovanju vina.

Iz tega, kar smo slišali v prejšnjem poglavju, je razvidno, da vino postane iz mošta vsled življenjskega

delovanja in učinkovanja drož. Ne sme se pa misliti, da so drože samo ene vrste, oziroma enega plemena, ker je teh prav mnogo. Posamezne kvasne vrste se razlikujejo po različnosti svojih lastnosti, dočim imajo posamezna plemena drož iste lastnosti v različni meri.

Če bi bila v moštu od vsega začetka le ena sama vrsta, oziroma da bi bilo v njem eno samo pleme drož z odličnimi lastnostmi in sposobnostmi, ali pa da bi bilo v moštu več takih, potem bi bila naloga pridelovanja vina prav enostavna. V tem slučaju bi bilo skrbeti le za pravo gostost mošta in pa za uravnavo kipelne toplote, da bi bilo vrenje najčistejše in bi dobili najboljši vinski pridelek. Temu pa ni tako, ampak v vsakem naravnem moštu je cela truma dobrih in slabih vinskih drož, ki izkušajo druga drugo prekositi v razvoju. K temu se pridružijo še divje (neprave) drože, bersnate glivice, plesni in bakterije. Njih število je v veliki meri odvisno od stanja grozdja ob času trgatve kakor tudi od čistote mošta samega in se more, če je grozdje gnilo in mošt plesniv, pomnožiti do neskončnosti. S temi tujimi organizmi bi jejo prave vinske drože hud boj za svoj obstanek, ker odtegujejo drožam živež in jih stem močno ovirajo v razvoju. Razentega proizvajajo ti organizmi preosnovine, ki ne vplivajo samo škodljivo in zadržujoče na razvoj vinskih drož, ampak dajejo tudi vinu različen, često prav neprijeten vonj in okus ter stem izdatno slabšajo njegovo kakovost, če prevladujejo pri vrenju, ali pa da so se poleg pravih vinskih preveč razmnožili. Mnogoteri teh škodljivcev so tudi budilci raznovrstnih vinskih izprememb, ki jim pravimo vinske bolezni. Znano bi utegnili biti vsem vinogradnikom, kako zoprni vonj in okus imajo vinski pridelki, ki so bili napravljeni iz plesnivega grozdja in mošta, kako malovredno je dalje vino, ki je bilo pridelano iz gnilega grozdja, in kako pogubno vplivajo na vino očetne bakterije. Pa tudi prave vinske drože se po svojih lastnostih, posebnostih in sposobnostih prav bistveno razlikujejo druga od druge. So pač dobre in krepkokipeče drože in poleg teh tudi slabe, ki prav malo kipe. Zavolj tega pa pri zvrševanju vinskega pridelovanja ne more biti vseeno, ktere drože in kateri, ter v kakšni množini se vinski škodljivci v moštu zarede, ker je od vrste, oziroma plemena drož kakor tudi od števila in vrste kipelnih škodljivcev, ki so v moštu, v polni meri odvisna kakovost kipelnega proizvoda. Zato pa gre umno ravnanje z moštom za tem, da se stavijo meje razvoju škodljivcev čistega vrenja in da se razvijajo v moštu le dobre in krepkokipeče drože, ki stvarijo najboljši vinski pridelek.

Že v času, ko budilci alkoholnega vrenja in njih škodljivci še niso bili znani, so izkušali po možnosti čisto kipenje uravnati. V dosego tega namena so gnilo grozdje odbirali od zdravega in so se torej posluževali načina, ki je še danes vsepovsod v navadi. V novejšem času se pa poslužujejo še drugih načinov, ki naj bi prečili napačna kipenja. Tu sem spada predvsem izbira pravega časa za trgatve, ki je pa preveč odvisna od premnogih naključij in zlasti od vremena. Drugo tako sredstvo, da se doseže čisto kipenje, obstoja v povišanju prostih kislin v moštu. To zvišanje kislin se doseže stem, da se zmeša kisló, oziroma nezrelo grozdje s sladkim, oziroma dozorelim grozdom, ker izkušnje uče, da je kisel mošt za napačno kipenje manj občuten kakor pa mošt, ki vsebuje, premalo kislin. V južnih krajih povišajo množino kislin v moštu naravnost z dodatkom vinske kisline, ki se pa sme pri nas dodati le bolnemu moštu, oziroma vinu. Neposredno skušajo dvig-

niti množino kislin v moštu, zlasti na Francoskem, z mavcem (gipsom), ki se doda moštu. Ta način je pa pri nas po vinskem zakonu prepovedan. Odtlej pa, kar je znano, da uspeva večina budilcev vinskih bolezni le tedaj, če ima zrak pristop do njih in da je za razvoj drož dovolj potrebnega kisika v moštu samem, skušajo zboljšati kipeenje mošta stem, da se pristop zraka k njemu zabrani. Po tem načinu je mošt le malo časa z zrakom v dotiki in potem tako pokipi, da zrak ne more več do njega. Stem so razvoju bersnih glivic, plesni ter očetnih in drugih bakterij stavljeni meje in je zaradi tega kipeenje mnogo čistejše. Ta način se pa da strogo izvesti le pri pridelovanju belega vina, kajti črnin, ki kipe na tropinah, oziroma drozgah, ni mogoče popolnoma zaščititi pred zrakom. Ogljikova kislina, ki se razvija pri vrenju črnin, dviga namreč tropine k površju, vsled česar se morajo često potisniti na dno ali se pa mora mošt vedno iznova od spodaj odtočiti in potem zgoraj doliti. Pa tudi z uravnavo kipelne topline se dajo pri kipeenju mošta doseči prav lepi uspehi. Spoznalo se je namreč, da prenizka kakor tudi previsoka toplina izredno pospešujeta razvoj kipelnih škodljivcev. Pri nizkih toplinah se razvijajo namreč v moštu zlasti plesni in pri previsokih očetne bakterije. Zato vpeljejo v dobro uravnanem kletarstvu vrenje mošta pri 15 do 18° C. Posledica tega je, da se razvijajo v zdravem moštu predvsem drože in se stem zatro škodljivci kipeenja. V dosego tega namena se poslužujejo pri pokipeenju mošta po potrebi hladilnih ali pa kurilnih naprav. Do resnično čistega vrenja se je pa prišlo z uvedbo čistih drož v pokipeenje mošta.

Čiste drože se vzgajajo iz ene same kvasne stanice, ki se razmnoži na primernem zarezališču. Ker pa so, kakor smo že slišali, vrste in plemena drož, ki se po svojih lastnostih in posebnostih prav močno razlikujejo med seboj, zato bi zvrševanju vinskega pridelovanja prav malo koristilo, če bi se čiste drože vzgajale od poljubne vrste, oziroma od poljubnega plemena drož. Za vzgojo čistih drož se mora marveč izbrati stanica take kvasne vrste, ki ima najodličnejše lastnosti ni mošt gladko in popolnoma pokipi ter daje poleg tega vinskemu pridelku čistost kipelnega značaja in pa prijeten vonj in okus. Zategadelj je potrebno, da se čiste drože najprej preskusijo na njih lastnosti in učinkovanje ter se šele potem, če so se izkazale za dobre in krepke, vpeljejo v zvrševanje vinskega pridelovanja.

(Konec prihodnjic)

Vprašanja in odgovori.

Na vsa gospodarska vprašanja, ki dohajajo na c. kr. kmetijsko družbo kranjsko ali na uredništvo „Kmetovalca“, se načelno odgovarja le v „Kmetovalcu“. Odgovori, ki so splošno poučni, se uvrstijo med „Vprašanja in odgovore“, ostali pa v „Listnico uredništva“. Odgovarja se le na vprašanja, ki so podpisana s celim imenom, v „Kmetovalcu“ se pri vprašanju pristavijo pričetne črke imena in kraja, če vprašalec ne želi drugače. Redno se v vsaki številki odgovori le na tista vprašanja, ki so prišla vsaj štiri dni pred izdajo lista; na prepozno došla vprašanja se odgovori v prihodnji številki. Kdor takoj želi odgovora na kako gospodarsko vprašanje, mora priložiti znamko za odgovor. Na vprašanja, ki niso gospodarska in odgovori nanja niso splošno poučni in zanimivi, se ne odgovarja v „Kmetovalcu“, ampak le pismeno, če je pismu priloženih 50 h v znak kot prispevek k družbenemu pokojninskemu zakladu.

Vprašanje 174. Pri nas nekteri trdijo, da so krmila, v brzoparilniku parjena, nezdrava, škodljiva in manj tečna za prasiče, kakor krmila, kuhana po starem običaju v navadnih kotlih. Kakšno je Vaše mnenje glede parjenih in kuhanih krmil, kakšna je razlika med njimi in ali se brzoparilniki izplačajo? (J. F. v Č.).

Odgovor: Pripravljanje raznih krmil za prasiče v brzoparilnikih sicer ni čisto novo, vendar pri nas šele malo časa vpeljano, in od naših ljudi nihče ne more izreči take sodbe o parjeni krmil. Da bi bila parjena krmila v primeri s kuhanimi škodljiva, je smešna trditev, da bi pa bila manj vredna, tudi ni res; in če bi bilo to res, bi tega ne bilo tako lahko dognati, kajti v to svrhu so potrebna jako težavna vednostna preiskavanja. Parjena krmila so odločno boljša kakor po starem načinu kuhana v vodi, kajti voda izluži iz krmil veliko najboljših hranilnih snovi, vsled česar dobi živina potem izlužene ostanke, brez hranilne vrednosti. Nasprotno pa obdrže v brzoparilniku parjena krmila vse hranilne snovi v sebi ter so vsled tega slastnejša, tečnejša in zdravejša. V brzoparilniku se vrši parjenje z veliko večjo toploto kakor pri kuhanju, zato se s takim parjenjem uničijo vsi zdravju škodljivi glivični trosi; s pomočjo brzoparilnika se torej da marsikatero sicer nezdravo krmilo še vedno s pridom porabiti. Prav zelo je pa tudi upoštevati znatni prihranek kuriva in časa pri delu z brzoparilnikom, kar se v današnjih razmerah prav gotovo tudi ne sme prezreti.

Vprašanje 175. Ob priliki razprodaje nekega posestva nas je več kupilo posamezne njive, kjer gre med njimi poljska pot, ki po mapi pripada raznim njivam. Tudi poleg moje njive gre del te poti, na drugem mestu pa po sosedovem svetu. Sosed je na tem svetu naredil kozo in sedaj vozi po oni poljski poti tudi pridelke iz drugih njiv v kozo in nazaj. Ali ima sosed pravico do take rabe poljske poti? (F. S. v Č.).

Odgovor: To je pravna zadeva, ki se mora rešiti po razmerah, ki so obstale pred prodajo dotičnega posestva. Če dotična pot sploh ni bila javna, je pa na vsak način bila neomejena last prejšnjega posestnika, ki je po njej vse vozil, kar je hotel. Vsak izmed Vas je kupil posamezne parcele z vsemi pravicami, ki so prej obstajale, vendar tisto, kar je prejšnji posestnik sam delal na svojem posestvu, ne smete smatrati za služnostno pravico, kajti na svojem posestvu se ne more govoriti o kakih služnostnih pravicah.

Vprašanje 176. Ali se posestnikom res sme s silo vzeti prostor, kjer se namerava graditi kaka javna cesta, zlasti skozi lepe gozdove, in kako je posestnikom v takih slučajih postopati, da se obvarujejo škode? Ali je vseeno, če se gradijo občinske, okrajne, deželne ali državne ceste? (I. T. v B.).

Odgovor: V svrhu grajenja javnih cest se s silo pač ne sme nikomur vzeti potreben svet; če je pa kak svet za zgradbo ceste na vsak način potreben in ga lastnik nikakor neče prodati, se sme svet razlastiti, t. j. potom sodnijske obravnave se ceni in plača, kajti § 10. deželnega zakona o napravljanju in vzdrževanju javnih cest slove: Za narejanje, predelavanje, prelaganje ali razširjenje kakor tudi za vzdrževanje deželnih, okrajnih in občinskih cest in občinskih poti se sme zahtevati, da se potrebna zemljišča, stavbe, kamenolomi, gramozne jame in drugi prostori, kjer se dobiva cestno gradivo, odstopijo po razlastitvi. Postopanje kakor tudi razsodba o razlastitvah pristaja v zmislu dotičnih zakonov in ukazov političnim upravnim oblastvam. — Podobna določba velja tudi za erarske ceste. Razlastiti se more vsak svet, torej tudi gozd in včasih celo, če je neobhodno potrebno, tudi zazidan svet. Na vsak način priporočamo poravnava z lepo z dotično korporacijo, ki cesto gradi, kajti potom razlastitve se navadno dobi še manjša škodnina.

Vprašanje 177. Če se kaka okrajna ali občinska cesta gradi ter je več strank, ki se ne sporazumejo glede

proge, kdo končno določi progo za novo cesto? (I. T. v B.)

Odgovor: Novo okrajno cesto zgradi okrajni cestni odbor. Za napravo nove okrajne ceste mora deželni odbor skleniti poseben zakon. Preden se dotični deželni zakon predloži deželnemu zboru, je treba, da se vrše potrebne obravnave z udeleženci, in glede javnih in vojaških ozirov, da se o tem vprašajo dotična oblastva. Občinske ceste gradi občina na podlagi sklepa v občinski seji. Ta sklep se mora objaviti in proti njemu se more vsak pritožiti v štirinajstih dneh potem županstva na deželni odbor.

Vprašanje 178. Imam dve in pol leta starega konja, ki je lansko leto kot žrebe prišel s planine s zateklimi zadnjimi nogami ter so mu oteklina v kolenih še do danes ostale. Te oteklina se obtipajo kakor bule, napolnjene z vodo. Ker konja s tako oteklimi nogami ne morem prodati, vprašam, kako je zdraviti oteklina na nogah pri konju? (S. D. v K.)

Odgovor: Vaš konj ima v členih mehurje, ki jih je dobil na planini vsled prenaporne hoje. Take mehurje zlasti dobe taki konji, ki so bili kot žrebeta največ vzrejeni v hlevu, in konji, ki so ohlapne narave, kakor na pr. pincavci. Vsled prenaporne hoje ali vožnje postanejo členove vezi ohlapne, iz člena se izceja členovo mazilo, ki se nabira pod ohlapnimi vezmi, in tvori potem bule ali mehurje, ki se obtipajo, kakor da bi bila voda v njih. V pričetku bolezní se mehurji preženo z mrzlimi obkladki in s primernimi mazili. Zastarane mehurje je težko odpraviti. Vsaj nekaj se doseže s primernimi mazili in z obvezo, ki je nalašč za to narejena in ki na bule pritiska. Ščim je treba mehurje mazati in kako je tako obvezo narediti, Vam more povedati živinozdravnik.

Vprašanje 179. Ali je umestno pokladati prasičem kuhane pšenične pleve? (U. B. v P.)

Odgovor: Vsako krmilo mora nuditi živalim potrebno množino hranilnih snovi, in sicer beljakovin, tošč in ogljikovih vodikov (škroba, sladkorja, lesne vlaknine itd.) beljakovine telo rede, dočim tošč in ogljikovi vodani tvorijo v živalskem telesu toploto in moč. V to svrhu potrebuje žival na dan razmeroma le majhno množino hranilnih snovi, ki zavzemajo majhen prostor, a ker je žival le tedaj sita in dobro prebavlja, če ima napolnjena prebavila, zato ni dovolj, da je v vsakdanji krmi dovolj hranilnih snovi, ampak krme mora biti tudi dovolj za napolnjenje želodca in črev, t. j. za nasičenje. Velik del krme služi le za polnjenje prebavil, t. j. za nasičenje živali. Pšenične in sploh žitne pleve nimajo v sebi veliko hranilnih snovi, zlasti prasič, ki ima vse drugače ustvarjena prebavila kakor goved, dobi prav malo iz plev, a za nasičenje so pa vendar tudi pri prasičih prav dobre. Kuhane ali celo parjene pleve so seveda veliko boljše in za prasiče prikladnejše. Iz tega sledi, da so kuhane ali parjene pšenične pleve prav izborno krmilo za prasiče, če se poleg njih poklada primerna množina močnih krmil, ki dajo živalim potrebne prebavne hranilne snovi.

Vprašanje 180. Poleg hiše imam gozd, od koder lahko spravljam potrebna drva za dom, toda prodati ne morem nič lesa, ker mi sosed s tožbo preti, če bi les iz gozda po njegovi poti vozil. Kaj mi je storiti, ker drugače ni gozd nič vreden, če bi vsako smreko, ki jo prodam, moral daleč navkreber po hribu iz gozda spraviti? (A. L. v G.)

Odgovor: V takem slučaju Vam gre na roko § 24. gozdnega zakona, ki določa, da je vsak posestnik zavezan pustiti izvažati gozdne pridelke čez njegov svet, če to dru-

gače ne gre, ali če je združeno z neprimerno visokimi stroški. Spravljanje gozdnih pridelkov po tujem svetu se pa mora vršiti na način, ki je najmanj škodljiv, in vsa narejena škoda se mora povrniti. O spravljanju lesa čez tuj svet razsodi okrajno glavarstvo po zaslišanju strank in izvedencev, in okrajno glavarstvo takoj izreče začasna določila o odškodnini. Če stranke niso zadovoljne z izrekom okrajnega glavarstva, se morejo pritožiti na deželno vlado. Spravljanje lesa iz gozda se pa ne sme več zavirati, kakor hitro se je založila začasno določena vsota denarja za odškodovanje.

Vprašanje 181. Divji jesen, ki ga pri nas tudi smrdlik imenujemo, ima letos silno veliko lepih grozdov z debelimi rdečimi jagodami. Ali se da iz smrdlikovih jagod kuhati žganje? (F. P. v R.)

Odgovor: Smrdlikovec ni jesenu sorodna rastlina; ker pa ima jesenu podobno listje, zato ga v nekaterih krajih imenujejo divji jesen, a njegovo pravo ime je jerebika. (*sorbus aucuparia*). Iz zrelih jerebikovih jagod se da kuhati prav imenitno žganje, jerebikovec imenovano, ki mu v krajih, kjer ga redno izdelujejo, pripisujejo enak zdravilen učinek, kakor pri nas brinjevec. Žganje iz jerebikovih jagod se kuha podobno kakor brinjevec. Jagode se morajo obrati, ko so popolnoma dozorele. Priporočajo celo čakati, da jih slana posmodi.

Vprašanje 182. Jeli sod, kjer se je namakalo sadje za jesih, še poraben za kisanje repe ali zelja, oziroma, kako se očisti? (U. P. v L.)

Odgovor: Tak sod je popolnoma poraben za kisanje repe ali zelja, saj v mnogih krajih nalašč dodajo repi vinskih tropin, ker ima potem kisava prav dober okus tudi po vinski očetni kislini. Vsekako je pa treba sod prej dobro izmiti, da se odstranijo vse škodljive glive-plesnivke, ki lahko pokvarijo vloženo repo ali zelje.

Vprašanje 183. Poleg $\frac{1}{2}$ metra širokega potoka imam njivo, zasajeno s trtami (plante). Na nasprotni strani onstran potoka ima sosed svoj travnik, ki je ob potoku zasajen s starimi topolami in tudi v potoku je vsepolno grmovja. Veje sosedovega drevja segajo na mojo njivo, kjer mi močno obsenčujejo trte in se mi zato dela občutna škoda. Ali morem dotičnega mejaša prisiliti, in na kakšen način, da odstrani veje svojega drevja, ki segajo na moj svet? (A. K. v D.)

Odgovor: Struga potoka, ki teče med parcelama dveh posestnikov je do polovice last vsakega mejaša. Drevesne veje, ki segajo na tuj svet so last tistega, čigar je ta svet. Vi imate torej pravico posekati vse sosedove veje, ki segajo v ozračje Vaše njive in struge. Ker se pa v takih slučajih kaj radi vnamejo nepotrebni prepiri z raznimi neprijetnimi posledicami, zato najprej prosite svojega sosedu z ozirom na obstoječi zakon, da sam odstrani vse veje, ki segajo na Vaš svet, in šele potem, če Vaši prošnji nikakor neče ustreči, posekajte dotične veje sami. Dasi so posekane veje po zakonu Vaše, vendar jih dajte sosedu na razpolaganje.

Vprašanje 184. Imam vola, ki ima tako zrahljane zobe, da jako težko pije, posebno pozimi, ko je voda mrzla. Zobe ima tako zrahljane, da po petkrat do osemkrat pomoči nos v vodo, preden začne piti. Vode mi zaradi gotovih okoliščin ni mogoče segreti. Kako bi se dalo odpomoči, da bi vol z zrahljanimi zobmi lahko pil mrzlo vodo? (F. Š. v S.)

Odgovor: Sprednji zobje v spodnji čeljusti pri govedih sploh ne stoje trdno in so vedno bolj ali manj zrahljani. Prav mrzlo vodo goved sploh nerada pije, in če jo Vaš vol tako težko pije, niso vzrok zrahljani zobje, ampak kaj

drugega. Svetovali bi Vam dati vola pregledati od živinozdravnika, ki bi dognal pravi vzrok. Morda ima Vaš vol zelo mehko zobno meso, zato prihaja mrzla voda globoko do zobnih korenin in dela volu bolečine. V tem slučaju bi bilo treba zobno meso mazati po živinozdravnikovem navodilu s kako rečjo, ki meso krči in utrjuje. Sicer pa res ne vemo, kakšne so Vaše okoliščine, da volu morate dajati piti ledeno vodo. Imejte v hlevu posodo za vodo, ki jo zvečer napolnite. Voda se do drugega dne toliko segreje, da jo bo morda vol lahko pil.

Vprašanje 186. V čem se razlikuje presno maslo, narejeno s posnemalnikom, od tistega, ki se dela v navadni pinji? (U. B. v P.)

Odgovor: S posnemalnikom se presno maslo sploh ne dela, ampak s posnemalnikom se le smetana iz mleka posname, ki se potem v vsakršni pinji umeđe. Vaše vprašanje bi se pravzaprav moralo glasiti: kakšno prednost ima posnemanje s posnemalnikom pred starim načinom posnemanja? Prednosti, ki jih daje posnemalnik so naslednje: 1. dobiva se čista smetana, ker se vsa nesnaga iz mleka odstrani in se zato more izdelovati veliko finejše presno maslo; 2. pri posnemanju smo neodvisni od toplote zraka, zato mleko lahko pozimi in poleti takoj in kadar hočemo še popolnoma sladko posnamemo; 3. dobi se več presnega masla; 4. mleko se more bolj ali manj posneti in 5. dobi se popolnoma sladka smetana in sladko posneto mleko. Ker se torej iz smetane, posnete s posnemalnikom, dobi veliko več presnega masla, ki je boljše in več vredno, zato se primeren posnemalnik izplača že pri mleku dveh ali treh krav.

Vprašanje 187. Ali ima mleko, posneto s posnemalnikom še veliko redilnih snovi v sebi? (U. B. v P.)

Odgovor: Mleko je najboljša in najtečnejša hrana za ljudi in za živali. Obstoji sicer poglavitno iz vode, a ima vendar v sebi precej veliko zelo važnih in lahko prebavnih hranilnih snovi, in sicer beljakovin, tolščobe, mlečnega sladkorja in rudninskih snovi, ki so za razvoj človeškega in živalskega telesa neobhodno potrebne. S posnemanjem vzamemo mleku tolščobo, in sicer s posnemalnikom veliko več kakor pri navadnem posnemanju, zato je s posnemalnikom posneto mleko manj tolsto. Navzlic temu je pa to mleko vseeno še vedno izborno krmilo, zlasti za mlade živali, kajti v sebi ima še vse beljakovine, ki so najvažnejša hranilna snov, ima v sebi še ves mlečni sladkor in istotako vse rudninske snovi. Vrhutega je pa s posnemalnikom posneto mleko sladko in je za krmljenje mladih živali primernejše kakor kislo mleko. Izkratka: s posnemalnikom posneto sladko mleko je izborno krmilo, ki je veliko več vredno kakor navadno naši živinorejci mislijo.

Kmetijske novice.

Premovanje govedi jeseni t. l. na Kranjskem. Deželni odbor kranjski priredi to leto naslednja premovanja goveje živine:

dne 23. t. m. ob 9 dopoldne v Dobropoljah,	
" 24. " " 9 " v Kranju,	
" 28. " " 9 " v Vipavi,	
" 30. " " 9 " v Šmarjeti na Dolenjskem.	

Premovali se bodo biki, krave, junice in teleta. Sesajoča teleta se morajo pripeljati na premovanje s kravami. Ob tej priliki se bodo nakupovali od deželnega odbora biki od 3 mesecev do 1 leta stari. Nakupovale se bodo tudi mlade

junčice, ki še sesajo, in starejše. Za lepe junčice, ki jih bodo redili posestniki za plemo, se bodo razdeljevale vzrejevalne premije.

Razen teh premovanj priredi deželni odbor še posebna premovanja in nakup telet ter mladih bikov:

Takšna premovanja se bodo vršila:

dne 17. oktobra t. l. ob 9 dopoldne v Selcih,	
" 17. " " " 3 popoldne v Zalem logu,	
" 18. " " " 9 dopoldne v Stari Loki,	
" 18. " " " 3 popoldne v Poljanah,	
" 19. " " " 9 dopoldne na Bledu,	
" 19. " " " 1/2 4 popoldne v Boh. Bistrici,	
" 20. " " " 9 dopoldne v Horjulu,	
" 20. " " " 3 popoldne na Vrhniki,	
" 21. " " " 9 dopoldne v Dolskem,	
" 25. " " " 9 " v Vodica, h,	
" 26. " " " 9 " v Trnovem,	
" 26. " " " 3 popoldne v Košani,	
" 27. " " " 9 dopoldne v Blokah.	

Pri teh premovanjih se bodo delile vzrejevalne premije za lepe sesajoče in tudi starejše junčice. Sesajoča teleta se morajo pripeljati na premovanje s kravami. Posestniki, ki rede vsaj polovico telet od števila krav skozi eno leto, lahko dobijo vzrejevalno premijo 50 K za eno lepo junčico. Kdor redi več kot polovico telet od krav skozi celo leto, lahko dobi dve vzrejevalni premiji po 50 K.

Ob tej priliki se bodo od deželnega odbora nakupovali tudi mladi biki od 3 mesecev do 1 leta kakor tudi mlade junčice. Za Dolenjsko je deželni odbor odstopil vso akcijo c. kr. kmetijski družbi kranjski.

Premovanje goveje živine v Vipavi priredi Živinorejska zadruga v Vipavi skupno s šentvidsko na dan sv. Simona, t. j. dne 28. oktobra t. l. ob devetih dopoldne na travniku pred ubožnico. Premovali se bodo biki, krave, junice in teleta čistokrvne simodolske pasme in domača živina, križana s simodolskim plemenom. Premovana živina se ne sme vsaj eno leto prodati, sicer pripade premija živinorejski zadrugi. K premovanju smejo prignati svojo živino le udje omenjenih zadrug, zato se vabijo živinorejci, ki imajo za premovanje sposobno živino, da pristopijo kot udje k Živinorejskim zadrugam. Premovanje se bo vršilo z državno in deželno podporo in pod nadzorstvom deželnega odbora.

Združena odbora.

Družbene vesti.

Ker je v naših razmerah najbolj priporočeno gnojenje travnikov jeseni, in sicer s Tomasovo žlindro ter s kalijevo soljo, opozarjamo ude, naj tega gnojenja nikakor ne odkladajo ter naj potrebno množino teh gnojil pravočasno naroče. Cene so označene niže doli.

* **Naročnikom na Tomasovo žlindro.** Na razna vprašanja poročamo našim odjemalcem celih vagonov Tomasove žlindre, da so se tvornice sedaj odločile, da letos sploh ne odpošljejo večje množine po parniku čez morje v Trst, ampak da bodo večino naročeb kar naravnost iz tvornic po železnici na naslov odjemalcev odpravljale. Seveda iz tega za naše odjemalce ne nastane prav nikaka prikrajsava in se bodo naročitve tudi z ozirom na voznino ravno tako računale, kakor če bi se iz Trsta zvrševale. Edino, kar naj naši odjemalci pri tem upoštevajo, je, da vagon, ki je odposlan po železnici iz tvornice, potrebuje do 14 dni, preden pride do

naročnika, dočim bi iz Trsta hitreje dospel. Naročniki celih vagonov naj torej svoje naročbe primerno prej priglase. Družba sprejma že sedaj naročila na cele vagone. Manjše naročbe pa družba lahko tudi takoj izvrši iz ljubljanske zaloge, ker je že sedaj dobila nekaj vagonov prave Tomasove žlindre po železnici in jih bo porabila za nadrobno oddajo. Cene so letos dokaj nižje od lanskkih, ker je „Družba tvornic za Tomasovo žlindro“ v Berlinu na naše prizadevanje cene toliko znižala, da ni prav nič dražja kakor slabše zmletu konkurenčno blago; vrhutega pa more družba tudi letos dati onim udom, ki si naroče cel vagon, znaten popust K 25— pri vagonu, ker odpadejo za družbo pri takih naročbah razni stroški za prevažanje itd. v Ljubljani. Priporočamo torej takojšnjo prigrasitev.

* **Gnojenje travnikov jeseni** je odločno najbolj priporočeno, in sicer hodita v poštev le Tomasova žlindra in kaljeva sol. Seveda je treba gnojiti tudi z dušičnatimi gnojili. Med njimi je najcenejša gnojnica, in le če te ni, potem naj se poleg gori omerjenih gnojil, ki jih je vsekako treba raztrositi jeseni ali zgodaj pozimi, pognoji travnik zgodaj spomladi z amonijevim sulfatom. Razen drugih velikih prednosti, ki jih ima Tomasova žlindra kot gnojilo za travnike, je pri nas posebno važno dejstvo, da ima Tomasova žlindra tudi veliko apna v sebi, ki je važna hranilna snov za rastline, kajti le z njim se prideluje dobra krma, ki dela živino rastno in močno.

* **Poziv glede modre galice**, oddane po znižani ceni. Vse podružnice, posojilnice, županstva itd., ki so prejeli za svoje ude, oziroma za svoje občane modro galico po znižani ceni, se nujno prosijo, da po možnosti hitro izterjajo dolgove za galico ter denar nemudno pošljejo kmetijski družbi. Vsak, ki količkaj more galico takoj plačati, naj se to v prid revnim vinogradnikom od njega odločno zahteva. Kakor danes kažejo razmere, je podpora v znesku 25.000 K popolnoma porabljena za pokritje primanjkljaja vsled znižane cene, za pokritje prevoznih stroškov, in bržkone je niti ne bo dovolj za pokritje obresti založene glavnice, zato ni upati, da bi se komu moglo konci novembra odpisati kaj dolga; kvečjemu se bo to storilo le pri majhnem številu najrevnejših vinogradnikov za nekaj kilogramov modre galice, toda le tedaj, če bodo drugi poprej galico plačali in ne bodo obresti vsega porabile. Od onih, ki se zanje ve, da so več galice naročili kakor so je potrebovali in so jo zbog ugodnosti nakupili že za prihodnje leto, naj se takoj izterja ves dolg in naj se jim galica na korist revnim vinogradnikom zaračuni po dnevni ceni, kajti tako postopanje ni dopustno in je naravnost sleparsko.

* **Umetna gnojila** ima e. kr. kmetijska družba naslednja v zalogi:

Tomasovo žlindro. Cena za nadrobno oddajo 19 odstotne žlindre v Ljubljani je K 7— za 100 kg.

Naročbe na cele vagone se bodo izvrševale po naslednjih cenah:

17 %	18 %	19 %	20 %	21 %
K 561—	K 594—	K 627—	K 660—	K 693—

za cel vagon z 10.000 kg, popust znaša z ozirom na prihranitev stroškov za prevažanje K 25— pri celem vagonu.

Te cene je razumeti bazis Trst, t. j. naročnik bo pla-

čal le toliko voznine, kolikor bi znašala iz Trsta do zadnje postaje, čeravno dobi žlindro naravnost iz tvornice.

Rudninski superfosfat s 14 % v vodi raztopne fosforove kisline po K 7— 100 kg z vrečo vred.

Kostno moko po 10 K 100 kg z vrečo vred.

Kostni superfosfat po 11 K 100 kg.

Kajnit po 5 K 50 h 100 kg. Naročila na cele vagone se izvrše naravnost iz tvornic in se cena vsled zmanjšanja stroškov dokaj zniža.

Kalijevo sol po 12 K 100 kg. To gnojilo se oddaja tudi v vrečah po 50 kg za 6 K 20 h, ker tvornica za množine po 50 kg zaračuna 20 h za vrečo. Kdor gnoji travnike s Tomasovo žlindro ali z rudninskim superfosfatom, ta mora gnojiti tudi s kalijem, bodisi s kalijevo soljo ali s kajnitom. Mi odločno priporočamo kalijevo sol, ki ima v sebi 42 % kalija in stane 12 K, dočim ima kajnit le 12 — 13 % kalija ter stane 5 K 50 h. Namesto 300 kg kajnita se vzame le 100 kg kalijeve soli, a ima še več kalija in se vrhutega še prihrani 4 K 50 h.

Amonijev sulfat po 36— K 100 kg iz Ljubljane. To gnojilo je važno za gnojenje na njivah žitu, krompirju, ozimini itd., in sicer v zvezi s superfosfatom in s kalijevo soljo. Poraba amonijevega sulfata v vinogradih je zlasti važna in zato posebno priporočena. Opozarjamo na „Gnojenje travnikov spomladi s posebnim ozirom na umetna gnojila“ v drugi, „Uspeh poskušenj pri gnojenju travnikov z umetnimi gnojili, in sicer posebno z amonijevim sulfatom“ v tretji in v nadaljnjih letošnjih številkah, potem „Gnotravnikov z umetnimi gnojili spomladi“ v četrti številki letošnjega „Kmetovalca“.

* **Mešano umetno gnojilo** (vinogradniško gnojilo), ki ima 10 % v vodi raztopne fosforove kisline, 10 % žveplenokislega kalija in 4 % amonijevega dušika, oddaja družba po 16 K 50 h 100 kg z vrečo vred. (Glej spis „Mešana umetna gnojila“ v 3. številki lanskega „Kmetovalca“.)

* **Za živinorejce** ima družba v zalogi požiralnikove cevi po 12 K in trokarje po 5 K. Oboje služi, da se napenjanje govedi hitro in zanesljivo odstrani. — V zalogi ima družba tudi mlečne cevi komad po 80 h. Mlečne cevi se rabijo za odtok mleka, kadar kravo vime tako boli, da je ni mogoče molsti. — Napajalnike za teleta iz pocinjene ploščevine oddaja družba po 10 K.

* **Sezamove tropine**. Družba je ugodno kupila večje množine najfineje zmletih svetlih sesamovih tropin, vsled česar jih odslej oddaja po K 18— 100 kg iz Ljubljane. Te tropine družba jako priporoča. Vsebujejo jamčeno 50 odstotkov beljakovin in maščobe in se dobivajo le v vrečah po 75 kg. Živinorejce opozarjamo na spis „Krmljenje z oljnimi tropinami“, ki je izšel v „Kmetovalcu“ in ki ga v obliki „Gospodarskih navodil“ na zahtevanje vsakomur brezplačno pošljemo. Sezamove tropine so navzlic večji redilni vrednosti zaradi tega cenjeje od drugih tropin, ker se sedaj še ne zahtevajo ako splošno. Gotovo je, da se precej podražé, kakor hitro jih ne bodo mogli več toliko izdelovati, kolikor jih bodo zahtevali; ta položaj utegne po splošnji sodbi kmalu nastati. Priporočati je umnim gospodarjem, da si čimprej priskrbe zadostno množino teh tropin.

* **Tropine podzemeljskega oreha**. Te tropine imajo zajamčeno 56 do 57 odstotkov beljakovin in maščobe v sebi. Družba je ugodno kupila večjo množino in jih oddaja po

19 K 100 kg iz Ljubljane. Prof. dr. Pott pravi v svoji knjigi o krmilih: „Orehove tropine se morajo prištevati najmočnejšim dušičnatim in najlažje prebavnim rastlinskim močnim krmilom; odlikujejo se posebno po večji vsebini beljakovin.“ Tudi mi jih priporočamo našim udom, ki imajo živino navajeno na krmljenje z močnimi krmili; dobivajo se v vrečah po 75 kg.

* **Klajno apno** oddaja družba v izvirnih vrečah, težkih 50 kg, po 22 h kg. V manjših množinah, nad 20 kg, po 24 h, v množinah pod 20 kg pa po 26 h kg. Za manjše pošiljke na zunanje se še posebej zaračuni za vsako pošiljatev 30 h za zavoj, vozni list itd. — Manj kakor 5 kg se ne razpošilja. — Opozarjamo, da je klajno apno potreben dodatek h krmi, koder krmila nimajo v sebi dovolj rudninskih snovi, zlasti fosforove kisline, in da klajnega apna ni zamenjati z ničvrednimi redilnimi štopami za živino.

* **Živinsko sol** priskrbuje družba vsem tistim, ki ne morejo osebno v Ljubljano ali ki je v svoji bližini ne morejo kupiti po 7 K 100 kg ali pa 3 K 60 h 50 kg. Živinska sol se oddaja le v vrečah po 50 kg. Le tista naročila na živinska sol se izvršujejo, ki se zanje denar naprej pošlje. V navedeni ceni so všteti izdatki za vozni list in stroški ob sprejemu denarja, ki se morajo plačevati v Ljubljani.

Uradne vesti c. kr. kmetijske družbe kranjske.

Seja glavnega odbora dne 2. oktobra 1911.

Predsedoval je družbeni predsednik g. komercialski svetnik Povše, navzoči so pa bili odborniki gg.: Dimnik, Hladnik, Kosler, dr. Lampe, baron Liechtenberg, A. Paulin, Piber in Rohrmann ter družbeni tajnik Pirce.

G. predsednik je otvoril zborovanje, se spominjal skupne seje deželnega odbora in glavnega odbora dne 11. septembra glede porabe državne podpore v prospeh živinoreje, ki je določena na podlagi zakona iz l. 1909., in zlasti glede porabe enega dela te podpore za nagrade za vzrejo mlade govedi, in je končno poročal o seji stalnega odseka kmetijskega sveta, ki je bila 16. septembra na Dunaju tudi o teh predmetih s posebnim ozirom na draginjo mesa, ter je opozoril na svoje tozadevno poročilo, ki je natisnjeno v 18. številki „Kmetovalca“. Ker se mu je na Dunaju povedalo, da so dotični predlogi deželnega odbora in kmetijske družbe od kmetijskega ministrstva sprejeti, in se mu je obljubila takojšnja rešitev zadeve, ki pa doslej še ni došla, je glavni odbor sprejel predlog odbornika g. dr. Lampeta, da se glavni odbor takoj naravnost obrne na to ministrstvo in prosi zaradi nujnosti zadeve takojšnje rešitve.

Družbeni ravnatelj je poročal o popravilih v poslopih družbene podkavske šole na podlagi sklepov kuratorija te šole in je povedal, da so se pri popraviljanju nekateri stropi izkazali za tako slabe, da so se takoj morali z drugimi nadomestiti. Glavni odbor je to poročilo vzel na znanje in je naknadno odobril odredbe, ki so jih zahtevale nastale razmere. Ravnatelj je istotako poročal o popravilu tlaka v veži deželne hiše, kjer je nastanjena kmetijska družba, ter je prosil naknadnega odobrenja za tozadevne izdatke, kar je glavni odbor storil in je obenem sklenil, da stroške kmetijske družbe iz svojega pokrije.

Glavni odbornik in živinozdravniški nadzornik g. Paulin je poročal o deslej izvršenem nakupu plemenske govedi. Glavni odbor je sklenil izbrati najprej živinorejske zadruge, ki naj nakupljeno živino dobijo, in sicer dogovorno z deželnim odborom, ki naj se mu predlog takoj sporoči. Kupljenih je le pičlo število živali, in sicer sive pasme, ki jih je bilo slučajno takoj mogoče dobiti; nadaljnji nakup naj se pa izvrši v prihodnjih tednih, če bodo zdravstvene razmere v dotičnih pokrajinah dopuščale, kajti njih večina je sedaj okužena. Ker je v deželi veliko pomanjkanje bikov, se bo seveda po možnosti nakupilo kolikor bo mogoče bikov v deželi, a predvsem le tamkaj, kjer je bikov odveč.

Prošnje nekterih občin za preložitve semnje ali za dovolitev novih semnje, ki jih je (prošnje) deželna vlada izročila glavnemu odboru v poročanje, je glavni odbor sklenil rešiti v zmislu tozadevnih sklepov trgovske in obrtne zbornice.

Obravnavo o spremembi družbenih pravil na podlagi sklepa lanskega občnega zbora, ki jo je že izvršil v to svrhu izvoljeni poseben odsek, je glavni odbor sklenil preložiti na prihodnjo sejo, ki bo 16. t. m. in ki bo edinole o tem predmetu obravnavala.

Za nove ude so se prijavili in so bili sprejeti gg.:

Čop Matija, posestnik v Smrečju; Pavlič Alojzij, posestnikov sin v Pušavi; Stržaj Alojzij, posestnik na Rakeku; Zdravec Frančišek, posestnikov sin v Vodrančih; Špehar Jure, posestnik v Damelju; Korun Rudolf, posestnik v Kristanvrhu; Fröhlich Marija, posestnica v Zaplani; Košnik Frančišek, posestnik v Gor. Dupljah; Janzekovič Frančišek, posestnikov sin v Forminu; Spanžel Luka, krojač v Zeltwegu; Žmave Ivan, opravnik c. k. vzor. gospodarstva v Pazinu; Baebler Leopold, nadučitelj v Žireh; Zaplotnik Frančišek, posestnik v Zgor. Dupljah; Logar Frančišek, posestnik v Klečah; Maver Janez v Smrečju.

Listnica uredništva.

F. Ž. v B. Če se bodo delile nagrade za vzrejo telet, bo objavljeno s pogoji vred po listih. — Če Vašemu travniku, ki ste ga poprej gnojili s Tomasovo žlindro, tudi gnojenje z dušičnatim gnojilom ne pomaga, potem ga morate podsejati spomladi z mešanico iz primernega travnega semena. — V. K. v S. Od domačega mlina, kjer meljete samo za dom ali drugim rastonj, ni treba plačati nikakega davka. — I. G. v P. Povračilo za škodo pri zavarovanju živini morete zahtevati edinole pri dotični zavarovalnici na podlagi njenih pravil. Proti zavarovalnici morete sodnijsko postopati, če Vam po krivici noče škode izplačati. — C. V. v L. Mlado in sploh sadno drevje obvarujete pred zajci z dobrim ovojem, kar je pa v drevesnici zaradi velikega števila drevja težavno, zamudno in drago, zato se navadno drevesnice ograde. — J. Ž. v M. Če sadni mošt zboljšate z dodajo sladkorja, Vam tega ni treba naznani županstvu, oziroma okrajnemu glavarstvu, a kot gostilničar morate imeti posode s sadjevcem v svoji kleti zaznamovane, da vsakdo vidi, da v njih ni pristno grozdno vino. Sadjevca pa gostom ne smete mešati med vino ali ga prodajati pod drugim imenom, kakor le pod pravim. — A. P. v L. Ostanke porabljenega karbida, so navadno apno, ki ima isto gnojilno moč, kakor vsako drugo apno sploh. — F. G. v Č. Po gozdnem zakonu je sploh prepovedano tujcem hoditi po gozdu kjersihodi, izvzemši po javnih potih. Če je kdo svojevoljno naredil šele pred 14 leti stezo, jo morete zapreti, kajti služnostno pravico do take steze pridobi šele po 30letni nemoteni rabi, in še potem ni gotovo, kajti on je nekaj počenjal, kar po zakonu ni dovoljeno in za nepostavna dejanja se služnostna pravica ne da priposestovati.